

ΕΝΑΣ ΜΙΚΡΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΑΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

ΕΝΑΣ ΜΙΚΡΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ 2022

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΕΒΡΟΥ

Αρχαιολογικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης. Ένας μικρός οδηγός

Συγγραφείς κειμένων: Δόμνα Τερζοπούλου, Χρυσάφενια Παρδαλίδου

Φωτογραφίες εκθεμάτων: Δημήτρης Βλάχος, Σταμάτης Ζουμπουρτικούδης, Βασίλης Καραφυλλίδης, Ορέστης Κουράκης, Νίκος Στουρνάρας, Στέφανος Στουρνάρας

Φωτογραφία εξωφύλλου: Σταμάτης Ζουμπουρτικούδης

Ο παρών τόμος πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από τις διατάξεις της Ελληνικής Νομοθεσίας (Ν. 2121/1993), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη, η καθ' οιονδήποτε τρόπο (φωτομηχανικό, ηλεκτρονικό κ.λπ.) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή και αναμετάδοση στο κοινό, σε οιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του τόμου.

ISBN 978-960-386-535-3

© 2022 ΥΠΠΟΑ-ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΕΒΡΟΥ

ΑΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Λεωφόρος Μάρκης 44, 681 31 Αλεξανδρούπολη • Τ: 25510 26103 • Ε: efaevr@culture.gr
www.am-alexandroupolis.gr • Ephorate.Antiquities.Evros

Παραγωγή

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΖΗΤΗ
www.ziti.gr

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόλογος

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης ξεκινά το δικό του ταξίδι έχοντας ως κύριο εφόδιο τα αποτελέσματα των αρχαιολογικών ερευνών στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου, και γνώμονα την ανάδειξη των υλικών τεκμηρίων της αρχαιότητας. Σκοπός του ταξιδιού, η εξοικείωση του κοινού με το πολιτιστικό αποτύπωμα του παρελθόντος, καθώς και η προσφορά μιας ολοκληρωμένης μουσειακής εμπειρίας.

Απαιτήθηκαν πολυετείς προσπάθειες της τοπικής κοινωνίας και του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού προκειμένου τόσο να εξασφαλιστεί ο κατάλληλος χώρος, όσο και να αξιοποιηθούν όλα τα πρόσφορα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανέγερση του κτιρίου και την υλοποίηση της μόνιμης έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Αλεξανδρούπολης. Κατά τη διάρκεια των εργασιών ολοκλήρωσης της έκθεσης, ένας μεγάλος αριθμός μόνιμων και εποχικών υπαλλήλων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, καθώς και εξωτερικών συνεργατών, συνέβαλε αποφασιστικά στην επίτευξη του τελικού αποτελέσματος. Σε όλους οφείλουμε θερμές ευχαριστίες.

Όσοι από εμάς είχαμε την ευκαιρία να ανασκάψουμε στην περιοχή και να νιώσουμε τη χαρά του ευρήματος, γνωρίζουμε καλά πως η δημιουργία ενός σύγχρονου και ανοιχτού σε όλους Μουσείου, ενός χώρου πολιτισμού, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, αποτελεί μικρή ανταπόδοση και ελάχιστη οφειλή προς την πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου. Με την ελπίδα πως αξιοποιήσαμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις μας, αποδίδουμε στην πόλη της Αλεξανδρούπολης το πρώτο της Αρχαιολογικό Μουσείο.

Μάρτιος 2022

Δρ. Δόμνα Τερζοπούλου
Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Έβρου

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ

Π.Ε. ΕΒΡΟΥ

ΤΟΥΡΚΙΑ

Θ Ρ Α Κ Ι Κ Ο Π Ε Λ Α Γ Ο Σ

Σαμοθράκη

Δίκαια

Αδριανούπολις

Πεντάλοφος

Καναδάς

Σπήλαιο

Άρζος

Κόμαρα

Άρδας π.

Ρίζια

Μικρή Δοξιπάρα

ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ

Ζώνη

Λεπτή

Δόξα

Αμπελάκια

Λάδη

Παταγή

Ερυθροπόταμος π.

Ελαφοχώρι

Θυρέα

Ελληνοχώρι

Κυανή

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ

Πλωτινópolis

Έβρος π.

Ρούσσα

Σιδηρώ

ΣΟΥΦΛΙ

Κοτρωνιά

Κορνοφωλιά

Λαγηνά

Κοίλα

Ιτέα

Αρδάνιο

Έβρος π.

Ποτάμος

Κόμαρος

Ζώνη

Μάκρη

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

Τραϊανούπολις

Δορίσκος

Αίινος

Η Περιφερειακή Ενότητα Έβρου αποτελεί την ανατολική περιοχή της αιγαϊακής Θράκης, του τμήματος δηλαδή της αρχαίας Θράκης μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου, που ορίζεται προς τον βορρά από τον ορεινό όγκο της Ροδόπης και βρέχεται από το Θρακικό πέλαγος. Η παραλιακή ζώνη στο δυτικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας, οι πρόποδες της Ροδόπης καθώς και η μεγάλη κοιλάδα του Έβρου, που ήταν στην αρχαιότητα πλωτός, διαμόρφωσαν το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο έδρασε ο άνθρωπος στην περιοχή, κατά πάσα πιθανότητα ήδη από την Μέση Παλαιολιθική Εποχή (200.000-38.000 χρόνια πριν από σήμερα). Τους κυνηγούς και τροφοσυλλέκτες της παλαιολιθικής περιόδου διαδέχτηκαν στα τέλη της 7ης χιλιετίας π.Χ. οι πληθυσμοί της νεολιθικής περιόδου που εγκαταστάθηκαν μόνιμως σε συγκεκριμένες θέσεις και επιχείρησαν να επιβιώσουν μέσω της καλλιέργειας και της εκτροφής ζώων. Για τους οικισμούς αυτούς επιλέχθηκαν κυρίως παραποτάμιες ή παραθαλάσσιες θέσεις, όπως πιστοποιούν διάσπαρτα ευρήματα που έχουν εντοπιστεί σε ολόκληρη την έκταση της Περιφερειακής Ενότητας. Κεντρική θέση στη μελέτη του νεολιθικού τρόπου ζωής στην ευρύτερη περιοχή κατέχει η τούμπα της Μάκρης, η συστηματική ανασκαφή της οποίας αποκάλυψε επιχώσεις ενός σημαντικού νεολιθικού οικισμού.

Κατά τη διάρκεια του β' μισού της 2ης προχριστιανικής χιλιετίας και των πρώτων αιώνων της 1ης προχριστιανικής χιλιετίας εγκαταστάθηκαν σε μια εκτεταμένη περιοχή που οριζόταν από τον Εύξεινο Πόντο, τον Αξίο τον Δούναβη και το Αιγαίο τα προερχόμενα από τον Βορρά ινδοευρωπαϊκής καταγωγής θρακικά φύλα. Οι αιώνες από τον 11ο έως και τον 7ο αι. π.Χ. ορίζονται για τη Θράκη ως Εποχή του Σιδήρου. Τα κατάλοιπα οχυρωματικών περιβόλων σε ορεινές θέσεις κατασκευασμένων από ακανόνιστες πέτρες χωρίς συνδετικό υλικό, οι μεγαλιθικοί τάφοι, οι βραχογραφίες και οι υπαίθριοι χώροι ηλιακής και αστρικής λατρείας αποτελούν τα γνωστά μνημεία της εποχής αυτής στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου.

Τον 7ο και τον 6ο αι. π.Χ. πραγματοποιήθηκε από τους Ίωνες και τους Αιολείς ο αποικισμός των παραλίων της Θράκης από τον Νέστο έως τον Βόσπορο και της δυτικής παραλίας του Εύξεινου Πόντου. Στην παραλιακή ζώνη μεταξύ του Ισμάρου και των εκβολών του ποταμού Έβρου, ιδρύθηκαν το α' μισό του 6ου αι. π.Χ. οι έξι πόλεις της Περαιάς της Σαμοθράκης: Η Μεσημβρία, η Δρυς, η Ζώνη, η Σάλη, η Τέμπυρα και το Χαράκωμα. Από αυτές, η Ζώνη είναι η μοναδική που έχει εντοπιστεί και ταυτιστεί με βεβαιότητα και η οποία ανασκάπτεται ήδη από το 1966 με εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Τον 5ο αι. π.Χ., και ενώ έχει προηγηθεί η παρουσία των Περσών στη Θράκη, συγκροτήθηκε υπό την ηγεμονία των Οδρυσών, οι οποίοι κατοικούσαν στην πε-

Χρυσό τέταρτο στατήρα Φιλίππου Β'.
Εμπροσθότυπος: Νεαρός Ηρακλής.
Ζώνη, β' μισό 4ου αι. π.Χ.

Χρυσό τέταρτο στατήρα Φιλίππου Β'.
Οπισθότυπος: Όπλα.
Ζώνη, β' μισό 4ου αι. π.Χ.

ριοχή του κάτω και του μέσου Αρτίσκου (Άρδα), ένα ενιαίο βασίλειο, στην έκταση του οποίου συμπεριλήφθηκαν και εδάφη άλλων φύλων. Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη (2.97.1) το βασίλειο των Οδρυσών εκτεινόταν από τα Άβδηρα έως τον Ίστρο (Δούναβη). Στο κράτος των Οδρυσών εντασσόταν το ορεινό τμήμα και η πεδιάδα του Έβρου, όπως πιστοποιούν τα χαρακτηριστικά κτιστά ταφικά μνημεία των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων που έχουν ερευνηθεί στην περιοχή.

Ο ταφικός τύμβος Ελαίας-Σπηλαίου

Αεροφωτογραφία Ζώνης

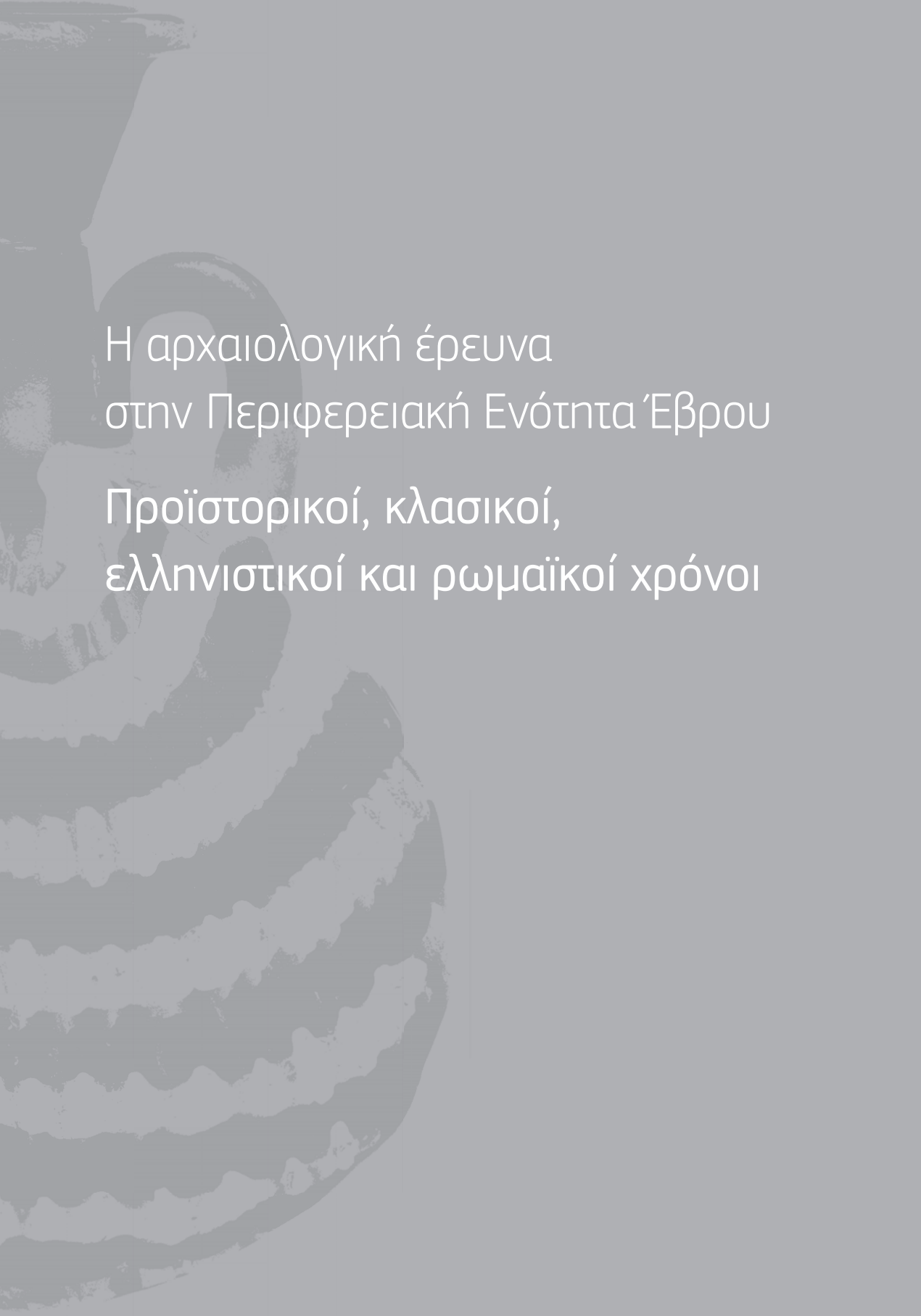

Η ίδρυση των ελληνικών αποικιών, η ύπαρξη ενός ισχυρού θρακικού βασιλείου και οι πολιτικές ισορροπίες στο πλαίσιο της πρώτης και της δεύτερης Αθηναϊκής συμμαχίας, διαμόρφωσαν την εξέλιξη των ιστορικών γεγονότων στη Θράκη έως την εποχή του Φιλίππου Β'. Με τις εκστρατείες του Μακεδόνα βασιλέα τα παράλια της Θράκης, αλλά και η ενδοχώρα ως την οροσειρά του Αίμου, έγιναν τμήμα του μακεδονικού βασιλείου και το βασίλειο των Οδρυσών καταλύθηκε. Μετά τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, βασιλιάς της Θράκης ανακηρύχτηκε ο Λυσίμαχος. Το άλλοτε κραταίο βασίλειο των Οδρυσών διαιρέθηκε και την ισχύ του προσπάθησαν να αποκαταστήσουν ανίσχυροι ηγεμόνες των ελληνιστικών χρόνων.

Τον 3ο και 2ο αι. π.Χ. η τύχη της Θράκης καθορίστηκε από τις επιδρομές των Γαλατών, από τους αγώνες επικράτησης μεταξύ των ηγεμόνων της ελληνιστικής εποχής και από την παρουσία των Ρωμαίων που διεκδίκησαν και σταδιακά επέβαλαν την κυριαρχία στην περιοχή. Η κατασκευή το γ' τέταρτο του 2ου αι. π.Χ. της αρχαίας Εγνατίας Οδού, του μεγάλου εμπορικού και στρατιωτικού δρόμου που συνέδεε την Αδριατική με το Βυζάντιο, αποτέλεσε γεγονός ιστορικής σημασίας για την παράλια ζώνη της Θράκης.

Η Θράκη προσαρτήθηκε στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία το 46 μ.Χ. Η ρωμαϊκή επαρχία της Θράκης εκτεινόταν από τον Νέστο έως τον Εύξεινο Πόντο, τον Βόσπορο, την Προποντίδα και τον Ελλήσποντο, και από το Αιγαίο και τα νησιά Θάσο, Σαμοθράκη και Ίμβρο έως τους βόρειους πρόποδες του Αίμου. Η ένταξη στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία είχε ευεργετικές συνέπειες για τη Θράκη, καθώς ιδρύθηκαν νέες πόλεις, βελτιώθηκε το οδικό δίκτυο και εξασφαλίστηκε η ειρήνη και η πολιτική σταθερότητα. Τα σωζόμενα τμήματα της αρχαίας Εγνατίας Οδού, τα ευρήματα από την Πλωτινόπολη και την Τραϊανούπολη, καθώς και από τους πολυάριθμους ταφικούς τύμβους (1ος-3ος αι. μ.Χ.) μας βοηθούν να ανασυνθέσουμε την εικόνα της Θράκης των ρωμαϊκών χρόνων.

Στα τέλη του 3ου και τις αρχές του 4ου αι. μ.Χ. συγκροτήθηκε η «Διοίκησις Θράκης» (*Diocesis Thraciae*), η οποία περιλάμβανε στα όριά της ολόκληρη την αρχαία Θράκη από τον Δούναβη έως το Αιγαίο και τον Εύξεινο Πόντο.

Η αρχαιολογική έρευνα
στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου

Προϊστορικοί, κλασικοί,
ελληνιστικοί και ρωμαϊκοί χρόνοι

Ανασκαφή Ζώνης, 1966

Στα μέσα του 19ου αιώνα καταγράφεται για πρώτη φορά το ενδιαφέρον της αρχαιολογικής κοινότητας για τα μνημεία της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου με επίκεντρο τη Σαμοθράκη.

Στην ευρύτερη περιοχή της Αλεξανδρούπολης οι πρώτες ανασκαφές πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και συνδέθηκαν με την κατασκευή χαρακωμάτων από τα βουλγαρικά στρατεύματα κατοχής στα θρακικά παράλια. Τότε ήρθαν για πρώτη φορά στο φως τμήματα της Ζώνης και της Μάκρης. Την ίδια εποχή ερευνήθηκε από Βούλγαρους αρχαιολόγους ένας ταφικός τύμβος των μεταχριστιανικών αιώνων στην περιοχή του Μαϊστρου.

Η ενσωμάτωση της Δυτικής Θράκης στο ελληνικό κράτος το 1920 σηματοδοτεί τις απαρχές της οργανωμένης αρχαιολογικής έρευνας στον Έβρο. Σε αυτή τη φάση, εντοπίζονται αρχαιολογικοί χώροι, καταγράφονται μνημεία και γίνονται περισυλλογές κινητών ευρημάτων, καθώς και οι πρώτες επιστημονικές δημοσιεύσεις.

Το 1938 αρχίζουν οι συστηματικές ανασκαφές στο Ιερό των Μεγάλων Θεών της Σαμοθράκης από το Ινστιτούτο Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, οι οποίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Σημαντικός για την αρχαιολογική έρευνα της Θράκης στα προπολεμικά χρό-

νια είναι ο διορισμός του Γεωργίου Μπακαλάκη στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Καβάλας το 1933.

Το αρχαιολογικό έργο διακόπτεται στις αρχές της δεκαετίας του 1940 από τη δεύτερη βουλγαρική κατοχή.

Το 1955 εγκαινιάζεται στην Παλαιόπολη Σαμοθράκης το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο της Θράκης.

Από το 1961 ο τότε νομός Έβρου αποτελεί χώρο ευθύνης της νεοϊδρυθείσας Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Κομοτηνή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παράλληλα με τον διορισμό αρχαιολόγων στην περιοχή η Πολιτεία ανέθεσε την ευθύνη για την περισυλλογή και καταγραφή των αρχαιοτήτων σε εκπαιδευτικούς που έφεραν το αξίωμα του Έκτακτου Επιμελητή Αρχαιοτήτων, όπως ο δάσκαλος Άγγελος Ποιμενίδης, που επέδειξε μεγάλη αφοσίωση στην καταγραφή και μελέτη των αρχαιοτήτων της ευρύτερης περιοχής της Αλεξανδρούπολης.

Το 1966 εντάσσεται η ανασκαφική έρευνα της Ζώνης στο πρόγραμμα της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Το 1976 πολλά από τα ευρήματα των ανασκαφών του Έβρου παρουσιάζονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κομοτηνής. Το ίδιο έτος ολοκληρώνεται η πρώτη επισκέψιμη Αρχαιολογική Συλλογή Αλεξανδρούπολης σε χώρο που παραχωρείται από τον Δήμο της πόλης στην Πλατεία Κύπρου.

Τις τελευταίες δεκαετίες εντατικοποιήθηκε και συστηματοποιήθηκε σε σημαντικό βαθμό η αρχαιολογική έρευνα στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου, καθώς τα μέλη της αρχαιολογικής υπηρεσίας και της πανεπιστημιακής κοινότητας εντόπισαν χώρους, κατέγραψαν κινητά ευρήματα και πραγματοποίησαν επιφανειακές έρευνες, συστηματικές και σωστικές ανασκαφές, μελέτησαν και δημοσίευσαν μνημεία και θέσεις προϊστορικών, κλασικών και ρωμαϊκών χρόνων σε ολόκληρη την περιοχή.

Το 2014 οι Εφορείες Αρχαιοτήτων συστήνονται ανά Περιφερειακή Ενότητα και δημιουργείται η Εφορεία Αρχαιοτήτων Έβρου.

Ημερολόγιο ανασκαφών
του αρχαιολόγου Πάντου Πάντου

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Αρχαιολογικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης

Η κάτωγει της έκθεσης

Η λειτουργία Αρχαιολογικού Μουσείου στην πόλη της Αλεξανδρούπολης, αίτημα της τοπικής κοινωνίας που χρονολογείται ήδη τη δεκαετία του 1970, υλοποιήθηκε με αργούς ρυθμούς, κυρίως λόγω της δυσκολίας εξεύρεσης κατάλληλου χώρου για την ανέγερση του κτιρίου.

Το 1998 εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού η ίδρυση του Αρχαιολογικού Μουσείου Αλεξανδρούπολης και το 2016 ολοκληρώθηκε η οικοδόμηση του κτιρίου, με την αξιοποίηση των πιστώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα - ΕΣΠΑ 2007-2013».

Το Μουσείο άνοιξε για πρώτη φορά τις πύλες του στο κοινό τον Μάρτιο του 2018 φιλοξενώντας την περιοδική έκθεση του Μουσείου Θεσσαλονίκης «Ραιδεστός-Θεσσαλονίκη. Αρχαιότητες σ' ένα ταξίδι προσφυγιάς». Η μόνιμη έκθεση του Μουσείου, στην οποία παρουσιάζονται ευρήματα προϊστορικών, κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων από το χερσαίο τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου, ολοκληρώθηκε το 2022 με δαπάνες του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία 2014-2020».

Η μόνιμη έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Αλεξανδρούπολης

Στη μόνιμη έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Αλεξανδρούπολης παρουσιάζονται ευρήματα προερχόμενα από συστηματικές ανασκαφές και επιφανειακές έρευνες στο χερσαίο τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου. Πρόκειται για αγγεία πήλινα, γυάλινα, χάλκινα και αργυρά, νομίσματα, γλυπτά και ταφικές στήλες, όπλα, κοσμήματα, ειδώλια, εργαλεία και είδη καθημερινής χρήσης που καλύπτουν ένα ευρύ χρονολογικό φάσμα από την 6η προχριστιανική χιλιετία έως τον 4ο αι. μ.Χ.

Τα εκθέματα είναι ταξινομημένα με βάση την τοπογραφία της περιοχής και τη χρονολογική ακολουθία των θέσεων εύρεσης σε τρεις κύριες εκθεσιακές ενότητες:

- Η παραλιακή ζώνη
- Από τον Έβρο ως τον Άρδα
- Ταφικοί τύμβοι

Σύντομα κείμενα, χάρτες, φωτογραφίες και σχέδια παρέχουν τις απαραίτητες για την περιήγηση του επισκέπτη πληροφορίες, ενώ βιντεοπροβολές και ψηφιακές πολυμεσικές εφαρμογές εμπλουτίζουν τη μουσειακή εμπειρία.

Πήλινο ανθρωπόμορφο αγγείο.
Μάκρη, β' μισό 6ης χιλιετίας π.Χ.

Στην πρώτη εκθεσιακή ενότητα του Μουσείου παρουσιάζονται εκθέματα από τη Μάκρη και τη Ζώνη, δύο σημαντικές θέσεις του δυτικού, παράλιου, τμήματος της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου.

Η Μάκρη των προϊστορικών χρόνων

Νότια της κοινότητας Μάκρης του Δήμου Αλεξανδρούπολης, σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα και σε υψόμετρο 50 μέτρων περίπου από την επιφάνειά της, πάνω σε ένα φυσικό, βραχώδες έδαφος βρίσκεται η τούμπα της Μάκρης, ένας από τους σημαντικότερους νεολιθικούς οικισμούς των Βαλκανίων. Ακριβώς πιο κάτω, υπάρχει σπήλαιο που κατά την τοπική λαϊκή παράδοση ονομάζεται «Σπήλαιο του Κύκλωπα».

Τα αρχαιολογικά ευρήματα από την περιοχή αποκαλύπτουν συνεχή εγκατάσταση από τη νεολιθική εποχή έως τους ιστορικούς χρόνους.

Στη νεολιθική εγκατάσταση, η ζωή της κοινότητας ξεκίνησε γύρω στο 6.200 π.Χ. και διήρκεσε για τουλάχιστον χίλια χρόνια. Οι κάτοικοι, ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, αλλά και με το εμπόριο, την κεραμική, τη λιθοτεχνία, την υφαντική και την καλαθοπλεκτική, την εκμετάλλευση πρώτων υλών και τη δευτερογενή επεξεργασία προϊόντων.

Πήλινο ερμαφρόδιτο ειδώλιο.
Μάκρη, β' μισό 6ης χιλιετίας π.Χ.

Πήλινο αγγείο. Μάκρη, β' μισό 6ης χιλιετίας π.Χ.

Πήλινο αγγείο. Μάκρη, β' μισό 6ης χιλιετίας π.Χ.

Πήλινο ειδώλιο Παποσειληνού.
Μάκρη, 4ος αι. π.Χ.

Πήλινο γυναικείο κεφάλι.
Μάκρη, 5ος αι. π.Χ.

Από τον νεολιθικό οικισμό της Μάκρης εκτίθενται πήλινα αγγεία, λίθινα και οστέινα εργαλεία, πήλινα μικροαντικείμενα και ειδώλια. Σύντομο βίντεο από τη θέση ενισχύει την εκθεσιακή αφήγηση.

Η Μάκρη των ιστορικών χρόνων

Οι ανασκαφές στην τούμπα της Μάκρης αποκάλυψαν επίσης ατείχιστη εγκατάσταση των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων. Στο φως ήρθαν κτίσματα, πιθανόν κατοικίες, με πολλές χρηστικές κατασκευές στο εσωτερικό τους, αλλά και γύρω από αυτές. Δύο πρόχειροι αποθέτες, χώροι απόρριψης άχρηστων και σπασμένων αντικειμένων, αποτέλεσαν πηγή πολύτιμων πληροφοριών.

Η μεγάλη ποσότητα αμφορέων (μέσα 4ου - μέσα 2ου αι. π.Χ.) από διάφορες περιοχές της Θράκης και από νησιά του Αιγαίου, τα αττικά αγγεία (5ος-4ος αι. π.Χ.) και τα υφαντικά βάρη που βρέθηκαν στους αποθέτες, οδήγησαν στην υπόθεση ότι η εγκατάσταση αποτελούσε εμπορικό σταθμό. Πιθανόν να πρόκειται για ένα από τα εμπορία της Περαιάς της Σαμοθράκης.

Αμφορείς, πήλινα αγγεία, ειδώλια, πήλινα και μεταλλικά μικροαντικείμενα που προέρχονται από την ανασκαφή των στρωμάτων ιστορικών χρόνων της Μάκρης, παρουσιάζονται στην έκθεση.

Πήλινος αμφορίσκος σε σχήμα αχιβάδας.
Νεκρόπολη αρχαίας Ζώνης,
τέλη 5ου - αρχές 4ου αι. π.Χ.

Κεφάλι πήλινου γυναικείου ειδωλίου.
Ζώνη, περιτειχισμένος οικισμός, 4ος αι. π.Χ.

Ζώνη

Στην παραλιακή ζώνη, που εκτείνεται από το όρος Ίσμαρος μέχρι και τις εκβολές του ποταμού Έβρου, ιδρύθηκαν στο α' μισό του 6ου αι. π.Χ. οι πόλεις της Περαίας της Σαμοθράκης.

Μεγάλο τμήμα του Έκθεσης καταλαμβάνουν τα ευρήματα της Ζώνης, της σημαντικότερης και ακμαιότερης από τις πόλεις της Σαμοθρακικής Περαίας, όπου διενεργούνται ανασκαφές εδώ και δεκαετίες. Ένα σύντομο βίντεο και μια πολυμεσική εφαρμογή επιτρέπουν στον επισκέπτη την καλύτερη προσέγγιση της θέσης.

Η Ζώνη βρίσκεται είκοσι περίπου χιλιόμετρα δυτικά της Αλεξανδρούπολης, δίπλα στη θάλασσα. Ιδρύθηκε στο α' μισό του 6ου αι. π.Χ. από τους Ίωνες αποίκους της Σαμοθράκης, σε περιοχή, όπου προϋπήρχε εμπορική εγκατάσταση αποίκων προερχόμενων από τα παράλια της Μικράς Ασίας ήδη από τον 7ο αι. π.Χ., αλλά και κατοίκηση αυτοχθόνων πληθυσμών. Το θρακικό φύλο Κίκονες ζούσε σε αυτήν την περιοχή και, πιθανόν, υπήρχαν επαφές των Ελλήνων μαζί τους πριν από την ίδρυση της αποικίας.

Η πόλη έφτασε στο απόγειο της ακμής της στους κλασικούς χρόνους και ιδίως στα τέλη του 5ου αι. π.Χ. όταν, εκμεταλλευόμενη την προνομιακή της θέση, εξυπηρετούσε τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ Αθηναίων και Θρακών. Η Ζώνη σε

Ζεύγος χρυσών σκουλαρικιών με
συρματερή και κοκκιδωτή διακόσμηση.
Νεκρόπολη Ζώνης, β' μισό 4ου αι. π.Χ.

Αργυρά βραχιόλια με κεφαλές κριών στις απολήξεις.
Νεκρόπολη Ζώνης, 4ος αι. π.Χ.

όλη τη διάρκεια του 4ου αι. π.Χ. εξακολουθεί να ανθεί οικονομικά και κόβει το δικό της νόμισμα.

Στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. η πόλη άρχισε να χάνει τη δύναμή της, καθώς η κατάρκτηση της Οδρυσικής Θράκης από τον Μακεδόνα βασιλιά Φίλιππο και το πλήγμα που επέφερε στα συμφέροντα της Αθήνας στην περιοχή, ανάγκασε τη Ζώνη να χάσει τους δύο πόλους της εμπορικής και οικονομικής της δραστηριότητας. Στα μέσα - τέλη του 3ου αι. π.Χ. οι κάτοικοί της την εγκατέλειψαν, αναζητώντας προφανώς μια καλύτερη τύχη, ίσως σε κάποια από τις γειτονικές ακμάζουσες πόλεις εκείνης της περιόδου.

Στο νοτιοδυτικό τμήμα της, πάνω στις παλαιότερες οικοδομικές φάσεις, δημιουργήθηκε μία νέα περιτειχισμένη εγκατάσταση, που, πιθανόν για λογαριασμό κάποιας ισχυρότερης πόλης της περιοχής, εξυπηρετούσε τον έλεγχο της θαλάσσιας επικοινωνίας με τη Σαμοθράκη. Εκεί η ζωή συνεχίστηκε μέχρι τον 1ο αι. π.Χ.

Χρυσό κεφάλι κριού.
Λεπτομέρεια απόληξης
ασχημένου βραχιολιού.
Νεκρόπολη Ζώνης,
4ος αι. π.Χ.

Μαρμάρινος κορμός κούρου. Ζώνη, Ιερό Απόλλωνα, 6ος αι. π.Χ.

Ενεπίγραφο όστρακο μελανόμορφου σκύφου με ελληνική επιγραφή. Ζώνη, Ιερό Απόλλωνα, 6ος αι. π.Χ.

χωρίς όμως τίποτα να θυμίζει την προηγούμενη αίγλη της Ζώνης. Ίχνη περιστασιακής κατοίκησης αγροτικού χαρακτήρα υπάρχουν μέχρι και τα πρώτα βυζαντινά χρόνια.

Τα πολυάριθμα εκθέματα της Ζώνης είναι ταξινομημένα στις εξής υποενότητες:

Ζωή και Θάνατος

Περιλαμβάνει αγγεία διαφόρων τύπων, περίτεχνα κοσμήματα, πήλινα ειδώλια και λυχνάρια, πήλινες σαρκοφάγους, μαρμάρινες ταφικές στήλες και ενεπίγραφες βάσεις επιτυμβίων από τη νεκρόπολη και τα οικιστικά σύνολα της Ζώνης.

Το Ιερό του Απόλλωνα

Περιλαμβάνει τμήματα αρχιτεκτονικού διακόσμου, αγγεία Αττικών, Αιολικών και Ιωνικών εργαστηρίων, ένα χειροποίητο θρακικό αγγείο, πήλινα και λίθινα ειδώλια, λυχνάρια, νομίσματα, αντικείμενα καθημερινής χρήσης, τμήματα όπλων και πολεμικής εξάρτυσης και ποικίλα άλλα ευρήματα που χρονολογούνται από τα τέλη του 7ου αι. π.Χ. μέχρι και τους Βυζαντινούς χρόνους.

Ενεπίγραφη μελανόμορφη
κύλικα με Θρακική
επιγραφή. Ζώνη, Ιερό
Απόλλωνα, 6ος αι. π.Χ.

Ένας επιγραφικός θησαυρός

Στο εσωτερικό του ναού του Απόλλωνα βρέθηκε ένας «θησαυρός» 291 ενεπίγραφων θραυσμάτων αγγείων που χρονολογούνται από τον 6ο έως τον 4ο αι. π.Χ. με χαραγμένο το όνομα του θεού. Η πλειονότητα αυτών των επιγραφών αποδίδονται με ελληνικούς χαρακτήρες σε μια τοπική Θρακική διάλεκτο στενά συνδεδεμένη με την ελληνική και τη φρυγική, και αποτελούν αφιερώσεις στον θεό. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη με διαφορά έως σήμερα συγκέντρωση δειγμάτων της Θρακικής γλώσσας σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο, που αποδεικνύει την ειρηνική συμβίωση Ελλήνων και Θρακών μέσα στη Ζώνη και την ισότιμη παρουσία τους στη θρησκευτική και κοινωνική ζωή μιας ελληνικής πόλης του 4ου αι. π.Χ. Ένα μικρό δείγμα αυτών των επιγραφών παρουσιάζεται σε αυτήν την υποενότητα.

Άλλες λατρείες στη Ζώνη

Στη Ζώνη, εκτός από τη λατρεία του πολιούχου θεού Απόλλωνα και της θεάς Δήμητρας, τα ιερά των οποίων έχουν αποκαλυφθεί, υπάρχουν επιγραφικές ή άλλου τύπου ενδείξεις για τη λατρεία της Αφροδίτης, του Διονύσου, της Κυβέλης και του Ορφέα.

Πήλινο προσωπείο Διονύσου.
Ζώνη, περιτειχισμένος οικισμός, 4ος αι. π.Χ.

Αργυρό πλακίδιο με παράσταση ένθρονος θεάς και λατρευτών.
Ζώνη, Ιερό Δήμητρας, 4ος αι. π.Χ.

Το Ιερό της Δήμητρας

Περιλαμβάνει την αναθηματική επιγραφή, βάσει της οποίας έγινε η ταύτιση του μικρού αυτού ιερού του 4ου αι. π.Χ. και πολλά από τα εξαιρετικά αναθήματα που βρέθηκαν εκεί, το είδος και ο συμβολισμός των οποίων τα συνδέουν άμεσα με τον κόσμο των γυναικών και τη λατρεία της Δήμητρας. Από αυτά, ξεχωρίζουν τα σφυρήλατα επάργυρα, χρυσά, χάλκινα και επίχρυσα αναθηματικά πλακίδια με λατρευτικές παραστάσεις, τμήμα ενός θησαυρού διακοσίων περίπου παρόμοιων αναθημάτων.

Μαρμάρινο αγαλμάτιο νέου.
Ζώνη, Ιερό Δήμητρας. Τέλη 4ου-αρχές 3ου αι. π.Χ.

Πήλινη λεκανίδα. Ζώνη, 5ος αι. π.Χ.

Ιδιωτικός Βίος

Αγγεία καθημερινής χρήσης, πήλινα υφαντικά βάρη, ένα χάλκινο κάτοπτρο, σπλεγγίδες αθλητών, χάλκινες βελόνες, αλλά και αιχμές βελών και ποικίλα άλλα ευρήματα που χρονολογούνται από τον 5ο-3ο αι. π.Χ. και προέρχονται από οικιστικά σύνολα της Ζώνης και τον Περιτειχισμένο Οικισμό, σκιαγραφούν την καθημερινή ζωή στην αρχαία πόλη.

Εμπορικές συναλλαγές

Στοιχεία για τις μετακινήσεις, τις εμπορικές σχέσεις και την επικοινωνία της Ζώνης με διάφορες γειτονικές, αλλά και πιο μακρινές περιοχές, δίνουν στον επισκέπτη, αφενός, οι ενσφράγιστες λαβές εμπορικών αμφορέων που βρέθηκαν στην πόλη και χρονολογούνται από τον 4ο-2ο αι. π.Χ., αφετέρου, νομίσματα από πολλές πόλεις του τότε γνωστού κόσμου. Η πλειονότητα των νο-

Πήλινη πλαγγώνα με πόλο. Νεκρόπολη αρχαίας Ζώνης, α' μισό 5ου αι. π.Χ.

Χάλκινο νόμισμα Ζώνης τύπου Α. Εμπροσθότυπος: κεφάλι Απόλλωνα. Ζώνη, β' μισό 4ου αι. π.Χ.

Χάλκινο νόμισμα Ζώνης τύπου Α. Οπισθότυπος: στεφάνι δάφνης. Ζώνη, β' μισό 4ου αι. π.Χ.

Αττικός μελανόμορφος κρατήρας. Στην α' όψη απεικονίζεται διονυσιακή σκηνή και στη β' όψη σκηνή αναχώρησης πολεμιστή. Ζώνη, Ιερό Απόλλωνα, 510-500 π.Χ.

μισμάτων προέρχεται από τις γειτονικές πόλεις Μαρώνεια, Άβδηρα, Δίκαια και Αίνο, αλλά σημαντική είναι και η παρουσία άλλων πόλεων της θρακικής χερσονήσου και των νήσων της Θράκης. Η ταυτόχρονη παρουσία νομισμάτων Θρακικών βασιλέων και Ελληνίδων πόλεων φανερώνει τη στρατηγικής σημασίας για τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ του θρακικού και ελληνικού κόσμου θέση της πόλης.

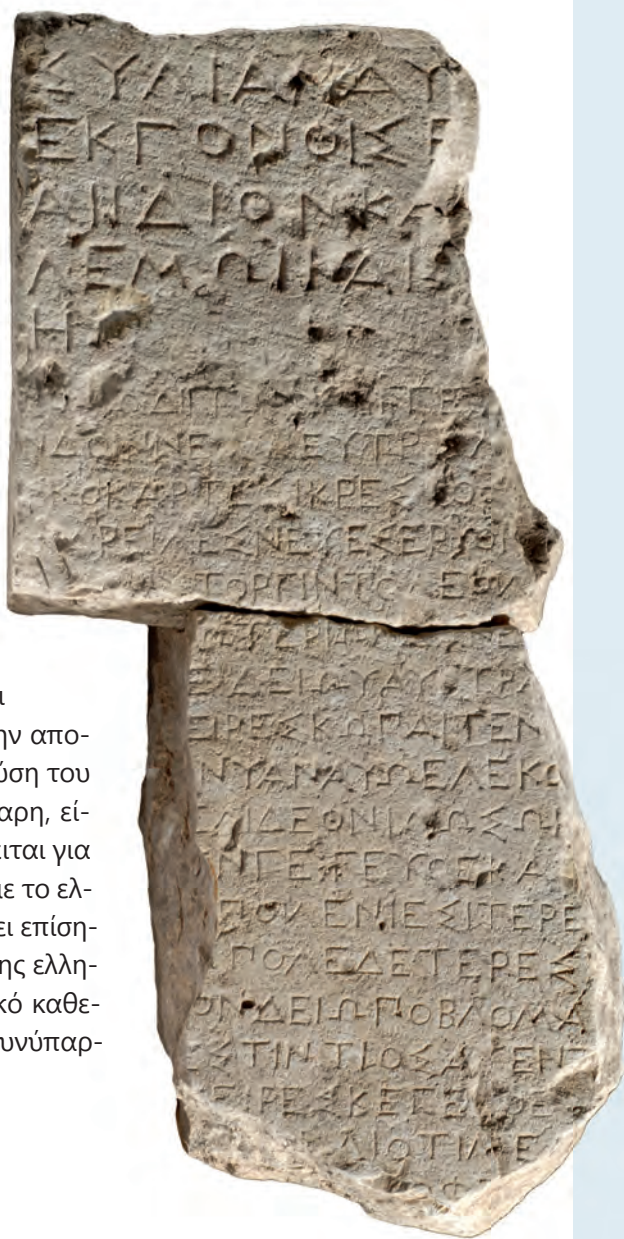
Η Ζώνη υπήρξε η μόνη πόλη της Σαμοθρακικής Περαίας που έκοψε νόμισμα από τα μέσα έως τα τέλη του 4ου αι. π.Χ. Η θεματογραφία των κοπών της συνδέεται με τον Απόλλωνα, προστάτη της πόλης και των αποίκων. Ο επισκέπτης μπορεί εδώ να δει δείγματα και των τριών εικονογραφικών τους τύπων.

Τέλος, οι ιδιαίτερα στενές σχέσεις που ανέπτυξε η πόλη με την Αθήνα κατά την περίοδο της ακμής της, μεταξύ άλλων, αποτυπώνονται και στην πληθώρα

Αττικών εισηγμένων προϊόντων που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της Ζώνης. Τρία αντιπροσωπευτικά δείγματα Αττικής γραπτής κεραμικής παρουσιάζονται στην υποενότητα.

Δημόσιος Βίος

Οι λίθινες επιγραφές της Ζώνης είναι λιγοστές, δίνουν όμως πολύτιμες πληροφορίες για σημαντικά πολιτικά ή στρατιωτικά γεγονότα που την επηρέασαν. Από τις πέντε που παρουσιάζονται στην έκθεση, ξεχωρίζει μία «δίγλωσση» μαρμάρινη επιγραφή του τέλους του 5ου - α' μισού του 4ου αι. π.Χ., η οποία περιέχει τμήμα δημόσιου ψηφίσματος για την απονομή ασυλίας σε κάποιον ξένο. Η φύση του θρακικού κειμένου δεν είναι ξεκάθαρη, είναι όμως σχεδόν σίγουρο ότι πρόκειται για ένα δημόσιο έγγραφο ίδιου τύπου με το ελληνικό, γεγονός που αντικατοπτρίζει επίσημη αναγνώριση δύο συνιστωσών, της ελληνικής και της θρακικής, στο πολιτικό καθεστώς της Ζώνης και την ειρηνική συνύπαρξή τους.

Δίγλωσση μαρμάρινη επιγραφή με τμήμα δημόσιου ψηφίσματος. Ζώνη, τέλος 5ου - α' μισό 4ου αι. π.Χ.

Λίθινο ανάγλυφο Ἡρώα-Ιφιτιά. Ἀγνωστος προέλευσης, 2ος-3ος αι. μ.Χ.

Εκθεσιακή Ενότητα
Από τον Έβρο ως τον Άρδα

Γυάλινη αποτροπαϊκή χάντρα.
Δορίσκος, 5ος αι. π.Χ.

Χρυσό δακτυλίδι με πέτρα από κορνήλιο
λίθο. Απεικονίζεται η θεά Τύχη (Fortuna)
με κέρας Αμάλθειας και πηδάλιο πλοίου.
Πόταμος, 2ος-3ος αι. μ.Χ.

Στην ενότητα αυτή η προσοχή στρέφεται σε θέσεις της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου που παρουσιάζουν έντονο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Αρχαίες πόλεις όπως ο Δορίσκος, θέσεις με αρχαιότητες ρωμαϊκών χρόνων, όπως ο Πόταμος, βόρεια της Αλεξανδρούπολης και γνωστές ρωμαϊκές πόλεις, όπως η Πλωτινόπολις

Ηλιακό ρολόι.
Τραιανούπολις.
2ος αι. μ.Χ.

Χάλκινος καθρέφτης.
Αλεξανδρούπολη, 1ος-2ος αι. μ.Χ.

Γυάλινο μυροδοχείο.
Αλεξανδρούπολη, 1ος-2ος αι. μ.Χ.

και η Τραϊανούπολις εκπροσωπούνται με εκθέματα.

Ένας μεγάλος μιλιοδείκτης μας δίνει την ευκαιρία να σχολιάσουμε την Εγνατία Οδό, έναν από τους μεγαλύτερους δρόμους της αρχαιότητας, ενώ τα ανάγλυφα του Ήρωα-Ιππέα μας επιτρέπουν να προσεγγίσουμε τη λατρευτική ζωή των κατοίκων της περιοχής κατά τη διάρκεια των πρώτων μεταχριστιανικών αιώνων.

Λίθινος μιλιοδείκτης της αρχαίας
Εγνατίας Οδού από τον Δορίσκο.
1ος-3ος αι. μ.Χ.

Πήλινο αγγείο. Ρούσσα, 9ος-8ος αι. π.Χ.

Πήλινο αγγείο. Ρίζια, 9ος-8ος αι. π.Χ.

Στην εκθεσιακή αυτή ενότητα περιλαμβάνονται και τα ολιγάριθμα ευρήματα ρωμαϊκών χρόνων που έχουν εντοπιστεί στην πόλη της Αλεξανδρούπολης, όπως και ορισμένα γλυπτά που προέρχονται από διάφορες θέσεις της Περιφερειακής Ενότητας. Τέλος, παρουσιάζονται τα ευρήματα της Εποχής Σιδήρου (9ος-8ος αι. π.Χ.) που ήρθαν στο φως σε δύο θέσεις, μία ορεινή, τη Ρούσσα και μία πεδινή, τα Ρίζια.

Τμήμα αγαλματίου Έρωτα.
Κορνοφωλιά Σουφλίου,
1ος αι. π.Χ.

Εκθεσιακή Ενότητα

Ταφικοί τύμβοι

Μαρμάρινη σαρκοφάγος
διακοσμημένη με γιρλάντες.
Ταφικός τύμβος Αρδανίου.
2ος αι. μ.Χ.

Αργυρό δαχτυλίδι με επιγραφή ΔΩΡΟΝ.
Ιτέα, 5ος αι. π.Χ.

Αργυρή κύλικα. Κιβωτιόσχημος τάφος
Άρζου, 4ος αι. π.Χ.

Οι ταφικοί τύμβοι, τεχνητοί γήλοφοι με σχήμα κωνικό ή ημισφαιρικό είχαν στην αρχαιότητα διττό ρόλο: σηματοδοτούσαν τον χώρο ταφής και παράλληλα προστάτευαν τους τάφους, αποτρέποντας ή, έστω, δυσκολεύοντας τη σύλησή τους.

Αρκετοί από τους τύμβους της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων και καλύπταν κιβωτιόσχημους, κτιστούς ή λαξευτούς στον βράχο τάφους. Οι περισσότεροι, όμως, τύμβοι που βρίσκονται συγκεντρωμένοι στην περιοχή Ορεστιάδας και Τριγώνου καλύπτουν καύσεις νεκρών και

Χάλκινο κράνος. Κιβωτιόσχημος
τάφος Άρζου, 4ος αι. π.Χ.

Χρυσό δαχτυλίδι με κορνήλιο λίθο.
Εικονίζεται ο Διόνυσος.
Ταφικός τύμβος Β Ρηγίου, 2ος αι. μ.Χ.

Γυάλινο μυροδοχείο σε σχήμα ψαριού. Ταφικός τύμβος Β Λάδης, 1ος-2ος αι. μ.Χ.

Χάλκινη οينوχόη.
Ταφικός τύμβος στα Αμπελάκια, 1ος-2ος αι. μ.Χ.

χρονολογούνται στα αυτοκρατορικά χρόνια (1ος-3ος αι. μ.Χ.). Στην έκθεση παρουσιάζεται μέρος από τα ευρήματα που έφεραν στο φως οι πολυάριθμες ανασκαφικές έρευνες των τελευταίων δεκαετιών σε τύμβους της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου, όπως πήλινα, γυάλινα, αργυρά και χάλκινα αγγεία, νομίσματα, λυχνοστάτες, λυχνάρια, ιατρικές εργαλειαθήκες, σπλεγγίδες, όπλα και κοσμήματα. Ειδική πολυμεσική εφαρμογή επιτρέπει στον επισκέπτη να σχηματίσει μια ολοκληρωμένη εικόνα των ανασκαφικών αποτελεσμάτων.

Χάλκινο λυχνάρι με λαβή που απολήγει σε κεφαλή γρύπα. Ταφικός τύμβος Β Λάδης, 1ος-2ος αι. μ.Χ.

Λεπτομέρεια λαβής χάλκινου αγγείου.
Ταφικός τύμβος Τραϊανούπολης, 2ος αι. μ.Χ.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Χρηματοδότηση

Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα - ΕΣΠΑ 2007-2013» & «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία - ΕΣΠΑ 2014 -2020»

Οικοδόμηση κτιρίου-διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου

Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού - Διεύθυνση Μελετών και Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων

Αρχιτεκτονική μελέτη κτιρίου

Ι. Κομνηνός - NAMA Σύμβουλοι Μηχανικοί και Μελετητές Α.Ε.

Μόνιμη Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Αλεξανδρούπολης

Προετοιμασία υποβολής μουσειολογικής & μουσειογραφικής μελέτης:

Διαμαντής Τριαντάφυλλος, Πρώην Προϊστάμενος ΙΘ' Ε.Π.Κ.Α. Θράκης - Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων

Δημήτρης Μάτσας, Πρώην Προϊστάμενος ΙΘ' Ε.Π.Κ.Α. Θράκης - Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων

Πολυξένη Τσατσοπούλου, Πρώην Προϊσταμένη Εφ.Α. Έβρου - Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων Χρύσα Καραδήμα, Πρώην Προϊσταμένη ΙΘ' Ε.Π.Κ.Α. Θράκης & Πρώην Αναπληρώτρια Προϊσταμένη Εφ.Α. Έβρου - Προϊσταμένη Εφ.Α. Ροδόπης

Επίβλεψη εργασιών Α' φάσης

Νάγια Δαλακούρα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, Μαρίνα Τασακλάκη, Αρχαιολόγος, Πολυξένη Τσατσοπούλου, Αρχαιολόγος

Μουσειολογική μελέτη: Νάγια Δαλακούρα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, Εφ.Α. Ροδόπης

Μουσειογραφική μελέτη: Ελένη Βρετζάκη, Αρχιτέκτων

Συνεργάτες αρχιτέκτονες: Ηρακλής Καλογερόπουλος, Ελένη Κωνσταντίνου

Γενικός συντονισμός υλοποίησης μόνιμης έκθεσης:

Δόμνα Τερζοπούλου, Προϊσταμένη Εφ.Α. Έβρου

Χρυσάφενια Παρδαλίδου, Προϊσταμένη Τμήματος Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων & Μουσείων Εφ.Α. Έβρου

Επίβλεψη εργασιών Β' φάσης

Νάγια Δαλακούρα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, Χρυσάφενια Παρδαλίδου, Αρχαιολόγος

Επιστημονική τεκμηρίωση: Φιλοξένη Αϊτατόγλου, Νίκος Ευστρατίου, Σόφη Ηλιοπούλου, Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Χρύσα Καραδήμα, Ματθαίος Κουτσουμανής, Δημήτρης Μάτσας, Αναστάσιος Μπεκιάρης, Χρυσάφενια Παρδαλίδου, Κωνσταντίνα Πηλείδου, Μαρίνα Τασακλάκη, Δόμνα Τερζοπούλου, Διαμαντής Τριαντάφυλλος, Πολυξένη Τσατσοπούλου

Αρχαιολόγοι: Φωτεινή Βακρατσά, Χαράλαμπος Δρυμούσης, Σταύρος Μπάζας

Αρχιτέκτων: Ιωάννης Πουλαράκης

Συντηρητές Αρχαιοτήτων ΤΕ: Ζωή Δημοπούλου, Ευφροσύνη Καραντώνη, Ελένη Μαντά

Συντηρητές Αρχαιοτήτων ΔΕ: Αναστάσιος Γεωργιάδης, Ειρήνη Γεωργίου, Μαρία Δάρρα, Ευαγγελία Λαϊνίδου, Παναγιώτης Χαλβατζής, Δημήτρης Χατζηστάμος, Αλεξία Χριστοφόρου

Κείμενα -λεζάντες: Φωτεινή Βακρατσά, Νάγια Δαλακούρα, Σόφη Ηλιοπούλου, Χρυσ αφένια Παρδαλίδου, Μαρίνα Τασακλάκη, Δόμνα Τερζοπούλου

Λογιστική υποστήριξη: Νίκη Ζαφειράκου, Ευαγγελία Πολυχρονάκη

Εργατοτεχνίτες: Ελευθέριος Δουλγέρης, Βασίλης Θεοδώρου, Νεκτάριος Κατσίκιας, Παναγιώτης Κερεζούδης, Ιωσήφ Κόκορης, Μαρία Παπαχαραλάμπου

Αρχαιοφύλακες: Βασιλεία Γιαννίκου, Σωτηρία Γκιδίκια, Μαρία Πλιάου, Απόστολος Ρεμπής

Προθήκες: Α. Λιγνού & ΣΙΑ Ε.Ε. – Κατασκευές Μουσειακών & Εκθεσιακών Χώρων

Μαρμάρινα βάρθρα/μεταλλικές κατασκευές/κρύσταλλα/ειδικές κατασκευές/ψευδότοιχοι: TETRAGON Μελετητική και Κατασκευαστική Α.Ε.

Μουσειακός φωτισμός: LIGHTING WORKS Ν. Σταματόπουλος & ΣΙΑ Ε.Ε.

Μεταλλικές στηρίξεις εκθεμάτων: DROSOS INOX

Ειδικές βάσεις & στηρίξεις εκθεμάτων: Σταύρος Δράκος

Εποπτικό υλικό: Νίκος Παντελαίος

Φωτογραφίες: Δημήτριος Βλάχος, Σταμάτης Ζουμπουρτικούδης, Βασίλης Καραφυλλίδης, Ορέστης Κουράκης, Νίκος & Στέφανος Στουρνάρας

Ψηφιακές εφαρμογές: Ανέστης Ελευθεριάδης - Alfa Software, Αθανάσιος Μπακαλίδης, Αλκιβιάδης Συμεωνίδης, Κώστας Τσιουμπάρακης, Ευτυχία Ηλιάδου

Βίντεο: the animonauts (Ο προϊστορικός οικισμός της Μάκρης), AORI FILMS (Ζώνη)

Μεταφράσεις: Ειρήνη Κουφάκη

Μακέτα Κτιστού Τάφου Ελαφοχωρίου: Νίκος Παντελαίος

Ειδικές μεταφορές: Orphee Beinoglou SA

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους:

- **Όλγα Ζώρη**, στέλεχος της Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ Πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού, **Γεώργιο Σούλιο**, στέλεχος της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία» του Υπουργείου Ανάπτυξης & Επενδύσεων και τους λογιστές **Κλεοπάτρα Καραμπίνα** και **Δημήτρη Δημούδη** για την πολύπλευρη συνεισφορά τους στη διοικητική και οικονομική ολοκλήρωση του έργου.
- **Διαμαντή Τριαντάφυλλο**, Επίτιμο Έφορο Αρχαιοτήτων, και **Χρύσα Καραδήμα**, Προϊσταμένη της ΕΦ.Α. Ροδόπης, για την πολύτιμη βοήθειά τους σε όλες τις φάσεις προετοιμασίας της έκθεσης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Adrianou, D., *Memories in Stone: Figured Grave Reliefs from Aegean Thrace*, Athens 2017.
- Archibald, Z. H., *The Odrysian Kingdom of Thrace, Orpheus unmasked*. Oxford Monographs on Classical Archaeology, Oxford 1998.
- Asheri, D., "Herodotus on thracian society and history", *Hérodote et les peuples non Grecs. Entretiens sur l'Antiquité classique* XXV, Genève 1990, 131-169.
- Bakalakis G. & D. Triandaphyllos, "Excavations at Plotinopolis", *Balkan Studies* 19.2 (1978): 239-247.
- Isaac, B. H., *The Greek Settlements in Thrace Until the Macedonian Conquest. Studies of the Dutch Archaeological and Historical Society* 10. Leiden, 1997.
- Ivanov R. & G. von Bülow, *Thracia. Eine römische Provinz auf der Balkanhalbinsel*, Mainz am Rhein 2008.
- Karadima, Ch., "Doriskos, "Αἰγιαλός καὶ πεδῖον μέγα". A Harbour on the West Side of The Hebros River". *The Riverlands of Aegean Thrace: Production, Consumption and Exploitation of the Natural and Cultural Landscapes. 19th International Congress of Classical Archaeology Cologne/Bonn 22-26 May 2018, Archaeology and Economy in the Ancient World* (in press).
- Loukopoulou, L. D., "Thrace from Nestos to Hebros", M. H. Hansen and T. H. Nielsen (επιμ.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford 2004, 870-884.
- Mihailov, G., "Thrace before the Persian entry into Europe", *Cambridge Ancient History* III2, 1991, 591-618.
- Mottas, Fr., "Les voies de communication antiques de la Thrace égéenne", *Labor omnibus unum. Gerold Walser zum 70 Geburtstag dargebracht von Freunden, Kollegen und Schülern, Historia Einzelschriften* 60, Wiesbaden/Stuttgart 1989, 82-104.
- Pantos, P. A., "Der Tumulus in der Nähe von Nea Orestias, Bezirk Evros, im Griechischen Thrakien", Αλ. Αλεξανδρή, και Ιφ. Λεβέντη (επιμ.), *Καλλίστευμα, μελέτες προς τιμήν της Ολγας Τζάχου-Αλεξανδρή*, Αθήνα 2001, 425-431.
- Parissaki, M.-G., *Prosopography and Onomasticon of Aegean Thrace. Meletemeta* 49, Athens 2007.
- Tiverios, M., "Greek Colonisation of the Northern Aegean", G. R. Tsetschladze (επιμ.), *Greek Colonisation: An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas*, II. *Mnemosyne, Supplementa* 193, Leiden/Boston, 2008, 1-154.
- Triantaphyllos, D., "Les monuments mégalithiques en Thrace occidentale", *Pulpuđeva* 4, Plovdiv 1983, 145-163.
- Βεληγιάννη-Τερζή, Χ., *Οι ελληνίδες πόλεις και το Βασίλειο των Οδρυσών από Αβδήρων πόλεως μέχρι Ίστρου ποταμού*, Θεσσαλονίκη 2004.
- Θράκη, Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Αθήνα 1994.

- Θράκη, *Ιστορικές και Γεωγραφικές Προσεγγίσεις*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2000.
- Βλαχόπουλος, Α., Δ. Τσιαφάκη (επιμ.) *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017.
- Γαλάνη-Κρίκου, Μ., Μ. Τασακλάκη, Π. Τσέλεκας, *Αρχαία Ζώνη ΙVa: Η Νομισματοκοπία της Ζώνης*, Κομοτηνή 2015.
- Ευστρατίου, Ν., Ν. Καλλιντζή, «Αρχαιολογικές έρευνες στη Μάκρη Έβρου. Εκτιμήσεις και προβλήματα», *ΑΕΜΘ* 10B (1996): 881-917.
- Ευστρατίου, Ν., «Μάκρη», Βλαχόπουλος, Α., Δ. Τσιαφάκη (επιμ.) *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 538-541.
- Ηλιοπούλου, Σ., *Αρχαία Ζώνη ΙΙΙa: Το Νεκροταφείο. Ταφικά έθιμα και πρακτικές*, Κομοτηνή 2015.
- Ιακωβίδου, Α. (επιμ.), *Η Θράκη στον Ελληνο-ρωμαϊκό κόσμο. Πρακτικά του 10ου διεθνούς Συνεδρίου Θρακολογίας. Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη 18-23 Οκτωβρίου 2005*, Αθήνα 2007.
- Καραδήμα, Χ. & Ζ. Μιλτσακάκη, «Εφορεία Αρχαιοτήτων Έβρου, Εισαγωγή / Νεκροταφείο Γεμιστής στην περιοχή των Κήπων / Τρίκλιτη βασιλική στον Πόταμο / Κιβωτιόσχημος ρωμαϊκός τάφος στον Πόταμο / Νεκροταφείο στην Παλαγία», *Αγωγός Ιστορίας και Μνήμης, ευρήματα από τις ανασκαφές του Διαδριατικού Αγωγού Φυσικού Αερίου στη Βόρεια Ελλάδα*, Αθήνα 2021, 32-47.
- Κουτσομανής, Μ., «Ανασκαφή ταφικού τύμβου Θυρέας», *ΑΕΜΘ* 21 (2007): 477-482.
- Κουτσομανής, Μ., Α. Τσόκα & Χ. Κεκές, «Η συνέχιση της ανασκαφικής έρευνας στη Θυρέα και στην Πλωτινόπολη Διδυμοτείχου», *ΑΕΜΘ* 23 (2009): 465-470.
- Κουτσομανής, Μ. Πλωτινόπολη, Βλαχόπουλος, Α., Δ. Τσιαφάκη (επιμ.) *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 548-551.
- Λαζαρίδης, Δ., *Σαμοθράκη και η Περαιά της, Αρχαίες Ελληνικές Πόλεις 7*, Αθήνα 1971.
- Λουκοπούλου, Λ., Α. Ζουρντατζή, Μ.Γ. Παρισάκη & Σ. Ψωμά, *Επιγραφές της Θράκης του Αιγαίου, μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου (Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου)*, Αθήνα 2005.
- Μάτσας, Δ., «Θράκη, Ιστορικό και αρχαιολογικό περίγραμμα. Προϊστορικοί χρόνοι», Βλαχόπουλος, Α., Δ. Τσιαφάκη (επιμ.) *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 474-480.
- Μάτσας, Δ., «Νομός Έβρου, Ιστορικό και αρχαιολογικό περίγραμμα. Προϊστορικοί χρόνοι», Βλαχόπουλος, Α. & Δ. Τσιαφάκη (επιμ.) *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 526-530.
- Μπακαλάκης, Γ., *Προανασκαφικές έρευνες στη Θράκη*, Θεσσαλονίκη 1958.
- Μπακαλάκης, Γ., *Αρχαιολογικές έρευνες στη Θράκη 1959-1960*, Θεσσαλονίκη 1961.
- Μπακιρτζής Χ. & Δ. Τριαντάφυλλος, «Προϊστορικά όστρακα εκ Διδυμοτείχου», *Θρακική Επετηρίδα* 7 (1987-1990): 201-211.
- Ποιμενίδης, Α.Σ., *Ιστορικά και Αρχαιολογικά Θέματα γύρω από την Αλεξανδρούπολη*, Αλεξανδρούπολη 1963.
- Σκαρλατίδου, Ε., «Ανασκαφή στην αρχαία Πλωτινόπολη», στο *Πρακτικά του Συνεδρίου Η Ιστορική, Αρχαιολογική και Λαογραφική Έρευνα για τη Θράκη. Ξάνθη-Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη 5-9/12/1985*, Θεσσαλονίκη 1988, 109-126.

Τριαντάφυλλος, Δ., «Η Θράκη του Αιγαίου πριν από τον ελληνικό αποικισμό», *Θρακική Επετηρίδα* 7, (1987-90) 301-308.

Τριαντάφυλλος, Δ., «Άνασκαφή στα Ρίζια του Έβρου», *ΠΑΕ* 1984, 95-106.

Τριαντάφυλλος, Δ., «Δοκιμαστική ανασκαφή στα Ρίζια του Έβρου», *ΑΕΜΘ* 1 (1987): 487-497.

Τριαντάφυλλος, Δ., «Θράκη, Ιστορικό και αρχαιολογικό περίγραμμα. Ιστορικοί χρόνοι», Βλαχόπουλος, Α., Δ. Τσιαφάκη (επιμ.), *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 481-485.

Τριαντάφυλλος, Δ., «Νομός Έβρου. Ιστορικό και αρχαιολογικό περίγραμμα. Ιστορικοί χρόνοι», Βλαχόπουλος, Α. & Δ. Τσιαφάκη (επιμ.) *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 531-537.

Τριαντάφυλλος, Δ. & Δ. Τερζοπούλου, «Ταφικοί τύμβοι της Θράκης. Συμπεράσματα ανασκαφικών ερευνών», *ΑΕΜΘ* 10β (1996): 927-948.

Τριαντάφυλλος, Δ. & Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Αρχαία Θράκη, Πρακτικά του 2ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 20-27 Σεπτεμβρίου 1992*, Κομοτηνή 1997.

Τριαντάφυλλος, Δ. & Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Άλογα και άμαξες στον αρχαίο κόσμο. Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης, Ορεστιάδα 30 Σεπτεμβρίου 2006*, Ορεστιάδα 2010.

Τριαντάφυλλος, Δ. & Δ. Τερζοπούλου, «Ο ταφικός τύμβος της Μικρής Δοξιπάρας-Ζώνης», Βλαχόπουλος, Α. & Δ. Τσιαφάκη (επιμ.), *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 552-557.

Τσατσοπούλου-Καλούδη, Π., «Αρχαία Ζώνη», Βλαχόπουλος, Α. & Δ. Τσιαφάκη (επιμ.), *Αρχαιολογία. Μακεδονία-Θράκη*, Αθήνα 2017, 542-547.

Τσατσοπούλου-Καλούδη, Π., Cl., Brixhe, X. Παρδαλίδου, Σ. Ηλιοπούλου, Κ. Καλούδης, Μ. Γαλάνη-Κρίκου, Α. Ζουρνατζή, Π. Τσέλεκας, Ρ. Βεροπουλίδου, Δ. Νικολαΐδου, *Αρχαία Ζώνη Ι, Το Ιερό του Απόλλωνα*, Κομοτηνή 2015.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Λεωφόρος Μάρκους 44, 68131 Αλεξανδρούπολη

T: 25510 26103 • E: efaevr@culture.gr

www.am-alexandroupolis.gr • Ephorate Antiquities Evros

ISBN 978-960-386-535-3

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΠΑνεΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

